

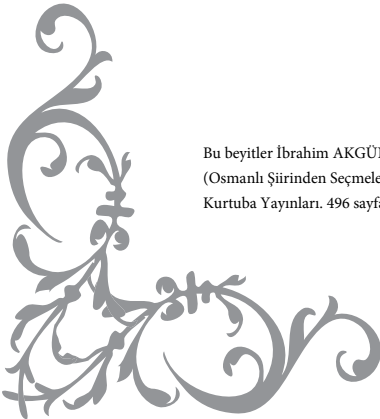

“Hızırla birlikte nasib almak isteyen”

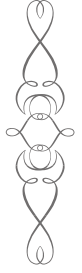
ÇALIŞMAK, GAYRET GÖSTERMEK

BU BÖLÜMDE:

- Âyinesi iştir kişinin
- Gayrettir maksuda vâsıl eyleyen
- Bekayı hak bilmek
- Bir amel kıl dest ü pâyn var iken
- Lâf ile yaşamak
- Gayretsiz kalmak

Bu beyitler İbrahim AĞÜN'ün "Söz İncileri" isimli çalışmasından alınmıştır. Bkz. AĞÜN, İbrahim; Söz İncileri. (Osmanlı Şiirinden Seçmeler)Osmanlı Düşüncesinden Seçmeler-1. Kurtuba Yayınları. 496 sayfa. Ankara, 2010.

Âyinesi iştir kişinin

79. *Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde
Ziya Paşa*

İnsanın (ne olduğunu anlamak için) sözüne değil işine, eserine bakılır; kişinin aklının derecesi, kendi eserinden belli olur. *(Bu beyit hakkında; Ünlü Beyitler bölümünde, ilk mısraya göre alfabetik sırada, açıklama bulunmaktadır.)*

80. *İnsanın aynası ef'alidir.
Lâedri*

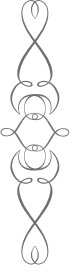
İnsanın ne olduğunu gösteren şey (sözleri değil) fiilleri (eylemleri) ve işleridir.

81. *Meyl eylemez ashâb-ı hüner lâf u güzâfa
Mâhiyyetini var ise, bildir kalemle
Leskofçalı Galib*

Bilgi ve yetenek sahibi kimseler boş sözlere itibar etmezler; bir birikimin varsa kalemle ortaya koy.

Laklakla, lâfûgüzafla yaşamaya alışmış olanlara aldırma, onlara laf yetiştireceğim diye uğraşma. İyi bildiğin veya iyi yapabildiğin bir şeyin varsa onu yazılı hale getir. Vecize kıymetindeki mısranın güzelliğine dikkat edelim: **Meyl etmez ashâb-ı hüner lâf u güzâfa. Lâf u güzâfa meyletme.** Ya, “**ashâb-ı hüner**” tabirinin güzelliğine ne demeli?

82. *Ne kendi bir söze kâdir ne bir müellefi var
Velik herze-i ta'n ile ağızı mâlâmâl
Ali Mustafa Efendi*

(Hayatı boş kendisinin), ne (hayırlı) bir sözü var söyleyecek, ne de gösterecek bir eseri; ama başkalarını tenkit ve yermelerle ağızı dopdolu.

“**Herze-i ta'n ile ağızı mâlâmâl,**” yahut **dopdolu** olmak! Bugünün, sözden başka sermayesi olmayan insanını anlatmak için de yerinde bir söz değil mi? Ziya Paşa'nın bundan sonra gelecek beyiti ile birlikte de düşünelim.

83. *Onlar ki verirler lâf ile dünyaya nizamat
Bin türlü teseyyüb bulunur hanelerinde
Ziya Paşa*

Laf ile dünyaya düzen vermeye kalkan o kimseler (yok mu); (hallerine yakından bir bakın), bin türlü tembellik, kayıtsızlık ve ihmalkârlık vardır hayatlarında. (*Bu beyit hakkında; Ünlü Beyitler bölümünde, ilk mısraya göre alfabetik sırada, açıklama bulunmaktadır.*)

84. *Var ise bir hünerin arz ile isbât eyle
Olamaz mahz-ı mübâhat bu da'vâya delil
Koca Râgıp Paşa*

Bir hünerin varsa yaparak, uygulayarak göster, ispat et; övünmek, bilme ve yapabilme davasına delil değildir.

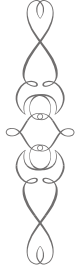
“Ben yaparım”, “ederim” deme, ne çalım sat, ne de boş yere kavga et. Bir kabiliyetin varsa göster, yap! “Yaparım” diye zan netme, zanla yaşama. Ne kendini kandır, ne de başkalarını.

Gayrettir maksuda vâsıl eyleyen

85. *Bağbân, bir gül için bin hâra hizmetkâr olur
Lâedri*

Bahçıvan, bir gül alabilmek için bin dikenin hizmetçisi olur.

İyi ve güzel olan bir şeyi yapmak, yetiştirmek, elde etmek zordur. Gül güzeldir, sevgilidir, canândır, girilecek gönüldür. Ama gülün dikenleri de bir o kadar katlanılmazdır, güle ulaşılmasına engeldir. Onun için de dikenler Divan edebiyatında düşmanı sembolize etmek üzere seçilmişlerdir. Üstelik gül ve dikenler sayı olarak da birbirleriyle kıyas kabul etmez sayıdadır, bir güle karşılık bin diken vardır. Ama bahçıvan bütün bunlara bakmadan gül yetiştirmek için uğraşır, didinir, dikenini vardır demez. Her güzel iş yapanın da bahçıvan gibi, bir güzellik elde etmek için bin güçlüğe katlanması gerekir. Belki de boşuna değildir bu: Gayretkârın, güzelliğe erişene kadar kendisinin de yontulması, incelmesi, güzelleşmesi ve erişeceği güzelliğe lâyık olması gerekir. Sanki Cenab-ı Yaradan da gül ve dikenini bu hikmetle bir arada halk etmiştir (yaratmıştır), ne dersiniz?

86. *Çeşmelerden bardağın doldurmadan kor isen
Kırkyl orda durursa kendi dolası değil!*

Yûnus Emre

Sen çalışarak ilim, irfandan, ahlâk ve idrakten nasibini aramazsan; etrafın bunlarla dolu olsa bile, kendiliğinden aklına bir şey girecek değil.

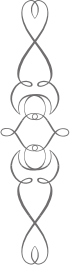
Sen isteyip gayret göstermeden hiçbir şey öğrenecek, alacak değilsin. Ama bir de ilim ve sanat insanları ve devlet adamlarıyla dost ve arkadaş olmak, birlikte dolaşmak ve meclislerinde bulunmak var. İstedikçe kadar onlarla yan yan görün, sen onlardan bir şeyler öğrenmek derdinde değilsen, bilmeden bir şey öğrenecek, kazanacak değilsin.

87. *Hızırda birlikte ab-ı hayattan nasib almak isteyen
Gündüz gece demeden cehd ve gayret içre olması gerek*

Mela Ahmedê Cezîrî

Ab-ı hayattan içip (Hızır gibi manevi âlemde ölümsüzlük) isteyen; (Hak yolda) gece gündüz ara vermeden çalışıp gayret göstermesi gerektir.

Hızır'ı bilirsin, dur durak bilmeden yolcunun, yolda kalmışın, çaresizin, dara düşmüşün, borçlunun, imdat isteyenin yardımına koşar. İnsanların her biri de onu tanır, dara düşüklerinde yardımlarına koşmasını bekler. Onun için de Hızır, insanların gözünde unutulmaz ve ölümsüzdür. Şair neyi anlatmak ister? İnsanlar, Hızır hikâyeleri anlatır dururlar da, onun yaptıklarından ibret almaz ve Hızır'ın "tabiatı"ndan pay almak istemezler mi!? Sen onlar gibi olma ve Hızır'ın sahip olduğu, o sevilme, aranma ve unutulmazlık makamını elde etmek istiyorsan, evinde rahat oturmayı unut! Ömrünü insanlara hizmet etmekle geçir ki, ismin kıyamete kadar hayırla anılsın.⁸

88. *İmtisâl-i "câhidû fi'llâh" olupdur niyyetüm
Mülk-i İslâm'ın mücerred gayretidür gayretüm
Avni*

Niyetim "Allah yolunda cihad ediniz!" emrine uymaktır; çabam da (bu emir adına) bir İslam ülkesi için gösterilmesi gereken çabadır.

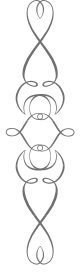
89. *Kâbil olsun da kişi isterse makbûl olmasın
Nef'î*

Bir insan yetenekli ve anlayışlı olsun da, isterse beğenilmesin.

Nef'i'nin bazen sözü taş gibi sert ama yerinde söylenmiş mısralarından biri daha. "Sen," diyor şair, "gayret et, bir yetenek sahibi ol, sahip olduğun o yetenekle bir şeyler üretmeye bak... Hele bir de bunun üstüne insanlara karşı anlayışlı isen, gerisini düşünme... İnsanlar seni beğenmiş veya beğenmemiş aldırma... Zira onların bir kısmı sen yetenek sahibisin diye senden hoşlanmaz, seni beğenmezler..."

8 Beytin aslı Kürtçedir: *vi Xudr ra div t ava heyat bit nes b/D bi se'y cehd yeksan bin li bal w rod şeb*

90. *Neşv ü nemâ bulamaz düşmeyicek hâke nebât
Mütevâzı olanı rahmet-i Rahmân büyütür*

Lâedri

Bir tohum, toprağa düşmeden yeşerip gelişemez; tevazu içinde yaşayanı Allah'ın rahmeti büyütür.

“Fikrim var” diye ortalıkta lak lak etme, kandırma kendini. Varsa fikrin onu bir tohum gibi ekerek yaz ve uygula. Sen fikrini uygun şartlarda - iyi bir toprağa tohum eker gibi - yazmaz, anlatmaz veya ekmezsen, o fikir yeşermez, meyve vermez. Senden bir şey olmasını istiyorsan gayretli ve mütevazı ol, kendisinden bir şey öğreneceğin veya senden bir şey öğrenecek kişiye karşı kibir içinde değil, istek ve tevazu içinde ol ve gayret göster ki içindeki tohum yeşersin, hayat bulsun. Toprak, kendisine gelenin kıymetini bilir, halk da öyle. Toprağa tohum eker gibi halkın içine fikir ekersen, o tohum sonunda yeşerir ve meyvesini verir.

91. *Pâye-i fersûde-i sahrâ-yı taleb olmayacak
Âdeme kendi ayağı ile devlet gelmez*

Seyyit Vehbi

(Aradığın, istediğin şeyin peşinden giderek) Ayağın yorulup, ayakkabın eskimez ise (boşuna ümitlenme); talihinin ya-ver gitmesini, ikbal bulmayı bekleme.

Altın değerinde bir mısra: “**Âdeme kendi ayağı ile gelmez devlet.**” Akılda tutulacak, cepte taşınacak, notların en kıymetli yerine nakşedilecek bir söz! İstediyin bir şeyi sen arayıp bulacaksınız, aranan gelip seni bulacak değil. İnsanlar vardır, bir şeyi isterken ona ulaşmak için bir çabaları, gayretleri olmaz. Amaçlarına varmak için gayret göstermek yerine, hedeflerinin kendilerine gelmesini bekler, onun kendilerine geleceğini zannederler. Bu bekleme her seferinde hüsrarla sona erer ama ders alanlar müstesnadır...

Bekayı hak bilmek

92. *Âvâzeyi bu âleme Davûd gibi sal
Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş*

Bâkî

Davut Peygamber gibi güzel sesini, üstün söyleyişini bütün dünyaya duyur; bu gök kubbe altında (her şey gelip geçicidir), sana kalacak olan hoş bir sedâ imiş. (Beyit hakkında daha fazla açıklama için bakınız; Ünlü Beyitler, beyit no: 964)

93. *Bekayı hak tanıyan, sa'yi bir vazife bilir
Çalış çalış ki, beka sa'y olursa hak edilir
M. Akif Ersoy*

Varlığının (yok olmayacağını) ebedi olarak kalacağını hak bilen, çalışmayı ve gayreti vazife edindir; çalış, gayret göster ki, ebedi huzur ve mutluluk ancak çalışarak elde edilebilir.

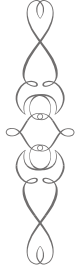
Bir amel kıl dest ü pâyn var iken

94. *Bari cem-i kütüb ettin çalış istihrace
Kalma bâberk ü neva dehrde sahaf gibi
Lâedri*

Kitapları derleyip topladın, (onları oku, çalış) içlerinden biraz cevher çıkar bari (iş-gücü kitapları alıp satmak olan) bir kitapçı gibi kalma, sesi var, kendi yok bir şimşek gibi olma.

Meçhul şair şunu mu demek ister: Biliyorsun, içinden şimşekler çıkan o bulutlar yağmur yüklüdürler. Bu boşuna bir iş değil, yeryüzünü su ile beslemek gibi ulvi bir gaye içindir. Yerkürenin bir kısmından su tozunu yüklenen bulutlar, emaneti alır, su cevheri haline getirirler. Rüzgârlar da bulutların yüklediğini birleştirir, yükseklere çıkarır ve yeryüzünün diğer taraflarında bekleyen insan, hayvan ve nebatata ulaştırmak için bulutları yerküre üzerinde gezdirir dururlar. Bu işbirliği, hayatın yeniden doğuşuna yardımcı olur. Sen de, topladığın kitaplardan cevher çıkarıp onu insanlara yayarak yenilik yapabilir, hayatın yenilenmesine ve yeniden doğuşuna yardımcı olabilirsin. Yoksa bulutların da, senin de yüklendiğinin bir anlamı da değeri de kalmaz. Sen kitapların cevherini çıkar ve yay. Senin yaptığını sonra Allah (C.C.) diğer kimselerin yaptıkları ile birleştirir, yüceltir ve insanlardan arayış içinde

olanları ondan nasiplerini alırlar. (Bulutlar ve yağmurlarların hikmeti için bakınız: Nur Suresi 24/43; Bakara Suresi: 2/22)

95. *Bir amel kıl dest ü pâyn var iken
Ömrden destinde payın var iken
Lâedri*

Elin ayağın tutuyorken ve hayatından sana ayrılan payın (hissen) duruyorken, sana faydası olacak bir şeyler yap.

Şair burada, "ömrünün hepsi her an, her şeyle sana ait değil; yaratılıştan sana verilen bütün azalarını her an dilediğin gibi kullanamazsın", diyor. İyisi mi sen yaşadığın hayatın, sana ayrılan kısımdan geriye kalacak bir eser bırak. Aynı âzâlarla hiçbir şey yapamayacağın zamanların da gelecek, haberin olsun! „Sonra yaparım“ diye de kendini kandırma sakın. Hadis-i Şerif diyor ya: **Yarın yaparım diyen aldandı!**

96. *Matlubuna ulaşmak istiyorsan mümkün olanı iste
Avlanacak bir nesne yoksa avcının köpeği ne yapsın
Mela Ahmedê Cezîrî*

İstediğin şeye ulaşmak istiyor musun? “Elbette evet,” diyorsan, o halde mümkün olanı iste. Mümkün veya makul olanı istememişsen, bir istekte bulunmamışsın demektir. Sen dilediğin kadar istediğini kovala, ona erişemeyeceksin! **“Matlubuna ulaşmak istiyorsan mümkün olanı iste.”** Bu mısraı, Muallim Naci’nin, “Eserlerimiz ve İşlerimiz” bölümü, “Eserlerimiz ne olduğumuzu gösterir” alt bölümünde yer alan *“Ma-rifet iltifata tabidir/ Müşterisiz meta zayıdır,”* beyti ile birlikte düşünelim. (Beytin aslı için lütfen dipnota bakınız)⁹

Ârif diyor ki, insanın doğru emeller peşinde koşması, doğru amaçlara hizmet etmesi ve mümkün olacak, gerçekleştirilebilecek hedefler için çalışması gerekir, yoksa bir ömür boşa gidebilir. Bütün ömürlerini ham hayal peşinde giderek geçiren ve pişmanlık içinde kalan insanlar çoktur.

9 Beytin aslı Kürtçedir: *Mumkinêk dê hebitin da ku teheb hasil bibit/Seyd neç r ku nebit tûleê seyyadi çi kit*

97. *Mukayyed olmaya bir kâr ile bu âlemde
Ede derûnunu sevdâ-yı hâm ile âzâr
Nedîm*

Bu dünyada (gerçek) hiçbir işle uğraşmasın da; (hiçbir zaman gerçekleşmeyecek) hayaller peşinde koşup gönlünü incitsin!

Gönlünün rahat olmasını istiyorsan bir iş edin, çalış. Beden de, gönül de çalışmak üzere yaratılmıştır. Boş durmak, boş kalmak gönlün, aklın ve bedenin tabiatına uygun değildir. Akıl ve kalp iyiye hizmet etmediklerinde, kötülüğe meyleder; temiz şeylerle meşgul edilmediklerinde, kötü ve çirkin şeyler dolmaya başlar.

Düzgün bir iş-uğraş bulup onunla uğraşmadığında, boş sevdalar, ham hayaller peşine düşersin... Hüsn-i niyeti olmayan, su-i niyet üzere yaşamaya başlar. Kalbini tevekkül ile beslemeyen, onu vesvese ile doldurur. Yaratılış boşluk sevmez, kaldırmaz. Kalplerde tevhid'den boş kalan yeri şirk doldurur. Görevlerini yerine getirmeyen ve yasakları yasak bilmeyen, kalbinde yer etmeye başlayan boşlukları, kenarından köşesinden de olsa "nefsinin unsurları" ile doldurma ihtiyacını duyar...

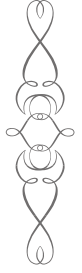
98. *Müşkil bu henüz olurken âğâz
Dibâçe-i râz kaldı nâ-sâz
Şeyh Galib*

Müşkül (mesele) şu ki; gizli sırlar (kitabının girişi) henüz yazılmaya başlanırken, uygunsuz bir hâl aldı.

99. *Noksânını bil bir işe yâ başlama evvel
Ya başladığın kâr-ı pezîrâ-yı hitam et
Ziya Paşa*

(Bir işe başlamadan önce iyi düşün) ya eksiklerini gör ve hiç başlama; ya da (bir kere başladıysan eğer) başladığın işi (benimse ve) bitirmeye bak.

100. *Şem-i ikbalini târ eylemesin derse felek*
Kişi yaktığı çerağ üstüne pervane gerek
Lâedri

Zamanın dünya saadetini karartmasını istemiyorsa; kişinin yaktığı mum (yaptığı işin) üstüne pervane olması gerekir.

Kişi, geleceğinin kararmasını istemiyorsa, yaktığı ışığın sönmesini, yaptığı işin bozulmasını önlemeli, üstüne titremelidir.

101. *Yıkmağa vü yakmağa sây ile el bir ettiler*
Avni

Yakmayı ve yıkmayı, çalışma ve yapma ile bir tuttular.

Lâf ile yaşamak

102. *Bezm-i aşk içre Fuzûlî nice ah eylemeyem*
Ne temettu bulunur bende sadadan gayrı
Fuzûlî

(Ey Fuzûlî) aşk meclisinde nasıl inleyip ağlamayayım; benim söz sermayesinden başka neyim var... (Ne yazık sözden başka sermayesi olmayanlara...)

103. *Bir yığın söz ki, samimiyeti ancak hüneri*
M. Akif Ersoy

104. *Böyle lâf ile geçer evkatı*
Gözetir leyle-i tevcihâtı
Sünbülzade Vehbi

Böyle lakırdı ile geçirir bütün zamanlarını; (oturup, hiçbir şey yapmadan) tayin edileceği ayı bekler.

Açıklama: Yukarıdaki beyit, Osmanlı'da, tayin edileceği ayı beklerken, zamanlarını bir şey yapmadan geçiren memurlar için söylenmiştir. Birkaç yüzyıldır, devlet hayatımızda hiç de iyi olmayan bir ahlak üzerinde yaşıyoruz. Bizde devlet,

kimileri için, uzun bir süredir, çalışmadan kazanılan, zamanın boşa harcadığı, başkalarının haklarının kolay yenildiği bir tembellik okulu görevini görmektedir. Yazık zamanını boşa geçirenlere. Zamanı idrak eden kavimler yüksek medeniyetler kurdular; anlayamayanlar geriledi, düzenleri bozuldu ve battılar.

105. *Dinleme dünyanın kıyl ü kalini*
Sümmanî

Boş söz ve sohbetlerle, dedikoduyla öldürme zamanını, dinleme “dedim, dedi” yi...

106. *Edip tazyî-i evkâtın hikâyât-ı kühen söyler*
Nâbî

Vakitlerini eski hikâyeler söyleyerek boşa geçirirler.

Veya şöyle de söyleyebiliriz: Vakitlerini daha önce kendileri veya başkalarının defalarca konuştukları şeyleri tekrarlayarak boşa geçirirler. “**Hikâyât-ı kühen söylemek.**” Ne güzel bir tabir değil mi?

107. *Güft ü gûy-î âleme aldanma hep efsânedir*
Tatyos Efendi

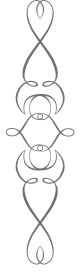
Âlemin boş lakırdılarına aldırma, hepsi boş sözdür, masal ve efsanedir.

108. *Mânende-i mâkiyân-ı garrâ*
Yek beyza hezâr fahr ü da'vâ
Şeyh Galib

Çalım satan tavuklar gibi; bir yumurta, bin şamata!

(Bu süslü ve içi boş kelimeleri bir araya getirerek şiir yazdığını zannedenler), bir yumurta yumurtlamak için kıyametler koparan şamatacı tavuklar gibidirler. Alın size akıl defterine yazılacak bir söz: “**Yek beyza hezâr fahr ü da'vâ.**”

Şeyh Galib diyor ki; insan odur ki, bir iş veya iyilik yapacağı zaman, bir yumurta yumurtlamak için bin defa gıdaklayan o tavuklar gibi, konuşup durmasın. Yaptığı, yapacağı işi, iyiliği insanların başına kakmasın. Hatta insan bu şekilde davranmayı alışkanlık haline getirirse, Allah (C. C.) korusun yaptığı iyilikleri boşa çıkabilir. Her şeyin doğrusunu bilen ve hesap günü değerlendirecek olan Rabbimizin gönderdiği habere bakalım:

Ayet: “Ey iman edenler! Başa kakmak ve incitmek suretiyle yaptığınız iyilikleri boşa çıkarmayın!” (Bakara Sûresi: 2/264)

*109. Muhabbet teşnesi deryâları nûş etse de sîr olmaz
Nevres-i Kadîm*

Muhabbete susayan kimse denizleri içse de (ne kadar konuşursa konuşsun) doymaz.

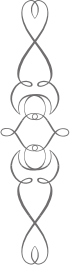
*110. Müflis ticâret eyler ser-mâyesüz velîkin
Sa'yî abesdür ânın, sevdâsı cümle hüsrân
Nesimi*

Batakçı züğürt, sermayesiz ticaret yapar, ne var ki; çalışıp çabalaması boşunadır, bütün hayalleri de hüsrânla son bulur. Boş şeyler peşinde koşan, boş işlere gönül bağlayan insanların sonunda düşecekleri durumu anlatmak için daha güzel bir tabir var mıdır: **Sevdâsı cümle hüsrân!**

*111. Onlar ki verir laf ile dünyaya nizamât
Bin türlü teseyyüb bulunur hanelerinde
Ziya Paşa*

Laf ile dünyaya düzen vermeye kalkan o kimseler (yok mu); (hallerine yakından bir bakın), bin türlü tembellik, kayıtsızlık ve ihmalkârlık vardır hayatlarında. (Beyit hakkında daha fazla açıklama için lütfen “Ünlü Beyitler” bölümündeki 998 no’lu Beyite bakınız)

112. *Ta geçmeyince medrese-i kil ü kalden*
Anlaşılmaz ıstılahı kitab-ı muhabbetin
Nâbî

Laf ile yaşamaktan vazgeçmeyen; muhabbet (sevgi, şefkat) kitabını da (okuyup) anlayamaz.

Çünkü laf, lakırdı, dedikodu bayağı işlerdendir ve gönüllere perde olur. Sahilde dolaşan denizin dibini nereden bilsin? Dilde oyalanan kalbe ulaşamaz. Hayatını laklak ile geçiren sadece muhabbet kitabını mı anlamaktan mahrum kalır? Ruhunun gıdası insanları çekiştirmek olan insana, Allah, eşyanın, yaratılışın sırlarını nasıl teslim etsin? Bayağı şeylerle zihnini dolduran nasıl ilimle uğraşabilir? İşi gücü, olayları anlatmak olan bir insan onların arkasındaki kuralları nasıl keşfedebilir? Kalbi ve beyni süfli meraklarla dolu olanın gönlünde ulvi meraklara yer kalır mı? İnsana gazez duyan, onun yaratılış sırrına vakıf olabilir mi, ona karşı şefkat ve sevgi besleyebilir mi?

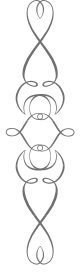
113. *Tasavvuf, terk-i kıl ü kâle derler*
Ömer Rûşenî Dede

Tasavvuf, dedikodunun, insanları çekiştirmenin, boş sözlerin terk edilmesidir. Demek ki, Allah yoluna yönelen; dilini, aklını ve kalbini kötülüklerden olduğu kadar, faydasız iş ve konuşmalardan da temizlemeli, bu gibi yerlerden elini eteğini çekmelidir. Aşağılık kimselerle düşüp kalkanın, bayağı işlerle uğraşmanın faydalı bir iş yaptığı görülmemiştir. “**Terk-i kıl ü kâl etmek,**” Faydalı şeyler yapmak ve insanlara faydalı olmak isteyen, bu dünyada faydalı bir eser bırakarak gitmek isteyenler için bir uyarı levhası! Yoksa koca bir ömür heba olup gidebilir!

114. *Tutarsan işte budur hayr-ı a'mâl*
Ki bundan gayrısı hep kıl ile kâl
Sun'ullâh-ı Gaybî

Nasihat dinleyip tutacaksan, hayırlı olan budur; gerisi lâf ü güzâftır.

Gayretsiz kalmak

115. “Çalış!” dedikçe şerîat, çalışmadın durdun,
Onun hesâbına birçok hurâfe uydurdun!
M. Akif Ersoy

116. Her vakte bir bahâne bulur bî-namâz olan
Raşid

Namazda yüzü olmayan (kılmadığı) her vakit için bir bahane bulur.

İş yapmakta tembellik gösteren, yapmadığı her bir şey için bir bahane uydurur, yalan söyler. Şair demek ister ki: Tembel, azimsiz ve inandığı gibi yaşamayan kişi, sürekli yalan söylemek zorunda kalır ve sonunda da sözüne inanılmaz, kendisine güvenilmez duruma düşer. Bundan daha güzel bir özdeyiş (ve-cize) olur mu: **Her vakte bir bahâne bulur bî-namâz.**

117. Millet-i İslâm'da evvelki gayret kalmamış
Ziya Paşa

Ne demeli bu mısra üstüne! Ziya Paşa, büyük bir sadelikle durumumuzu bir mısradaki özetlemiştir. Anlayan anlasın. Anlamayan da hayatı boyunca laf çuvalını sırtında taşıyın, dursun!

118. Miyan-ı çarşu-yı marifette kârımız yoktur
Kenar-ı şehride ruz'u şeb it taşıyanız biz
Sururi

Ne işimiz var bizim marifet erbabı (eğitimli, meslek sahipleri) arasında; mahalle kenarlarında gece gündüz it taşıyanız biz.

İt taşlamak: Başiboş dolaşmak, işsiz güçsüz olmak. Tabii, boş gezenin elbette ilim ve sanat insanları arasında bir yüzü olmaz.

